

THOMAS MANN *Lotte la Weimar*

Traducere din limba germană
ALEXANDRU PHILIPPIDE

PAUL HAVILAND
- München -
ilustrații copertei

© RAO International Publishing Company 2005
pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de
"R.A. Monitorul Oficial"
București, România

Orice ne-ar înfrână

Vind, vînturii,

Mănuși noi com cîntă

Urmîndu-i pași,

Cum vom călători

întind în tîră

Dutere vîntu la

Mănuși, șorțuri

RAO International Publishing Company

RAO International Publishing Company

Str. Tîrziu, nr. 11-119, București, ROMÂNIA

THOMAS MANN

Lotte in Weimar

Copyright © 1939 by Hermann – Fischer Verlag AG

Stockholm. Renewed 1967 by Lotte Mann

All rights reserved by S. Fischer Verlag GmbH

Frankfurt am Main

Ilustrația copertei

PAUL HAVILAND

Meinhardt

© RAO International Publishing Company 2005

pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de

R.A. „Monitorul Oficial”

București, România

2005

2005

ISBN 973-576-806-2

CAPITOLUL ÎNȚÎ

Într-o zi, încă vărarică, de pe la sfîrșitul lui septembrie 1816, lui Mager, chelnerul Hotelului *L'Éléphant* din Weimar, un om instruit, i s-a întîmplat ceva emoționant și care i-a pricinuit o tulburătoare bucurie. Nu că ar fi fost ceva nefiresc în acel eveniment, dar cert este că lui Mager o bucată de vreme i s-a părut că visează.

În ziua aceea, dimineța, puțin după ceasurile opt, au sosit de la Gotha, folosind cursa obișnuită a poștalionului, și au tras la vestitul hotel din piață trei femei care, la prima vedere – și chiar la a doua –, nu aveau nimic deosebit ca înfățișare. Legătura dintre ele se putea vedea ușor: erau mama, fiica și camerista. Mager, gata să facă plecăciunile de bun sosit, stătea sub bolta de la intrare și văzuse cum rîndașul le ajutase pe cele două dintîi să coboare de pe scara trăsुरii, în timp ce camerista, pe nume Klärchen, își lua rămas-bun de la surugiul poștalionului, lîngă care șezuse și cu care, după toate aparențele, se împăcase foarte bine pe drum. Surugiul se uita la ea cu coada ochiului, zîmbind și gîndindu-se probabil la dialectul în care vorbise fata, și o petrecu din ochi, cufundat într-un soi de meditație zeflemitoare, în timp ce Klärchen, tot răsucindu-se, suflecîndu-și rochia și făcînd grații fără rost, se dădea jos de pe capra înaltă a trăsुरii. Surugiul trase de cureaua cornul care îi atîrna la spate, îl duse la

gură și începu să sune cu multă simțire, spre bucuria unor băiețași și a câtorva trecători matinali care se opriseră să vadă cine a sosit.

Stînd tot cu spatele către hotel, doamnele mai zăboviră puțin lîngă trăsura poștei, ca să supravegheze descărcarea bagajului, de altfel destul de modest, în timp ce Mager aștepta clipa în care, liniștite în ce privește cuferele, aveau să se îndrepte către ușă, iar el avea să le întîmpine pe trotuar, cu aerul lui de diplomat, cu un zîmbet curtenitor și totodată ușor reținut pe chipu-i albicios, încadrat de o barbă roșiatică, în fracul lui încheiat pînă sus, cu cravata spălăcită în jurul gulerului larg și cu pantalonii strîmți trași peste căputele lăbărțate.

– Bună ziua prietene, spuse cea mai în vîrstă dintre cele două doamne, matroană destul de coaptă, spre șaizeci de ani, cam rotofeie, îmbrăcată cu o rochie albă, cu o mantilă neagră, cu mitene de ață și cu o bonetă înaltă, de sub care ieșea la iveală un păr creț, de culoare cenușie, care fusese pe vremuri blond. Ne trebuie locuință pentru trei persoane, o odaie cu două paturi pentru mine și copila mea (copilă nu mai era de mult doamna cea tînără – avea vreo treizeci de ani și ea, păr negru cîrlionțat și un guleras încrețit în jurul gîtului; născutul fin arcuit al mamei la ea devenise cam prea ascuțit, prea aspru) și o odăiță, nu prea departe, pentru camerista mea. Putem avea asta?

Ochii ei albaștri, plini de o distinsă oboseală, priviră în sus pe deasupra chelnerului, către fațada hotelului. Gura mică, încrustată în grăsimea pe care vîrsta i-o adunase în obraji, avea mișcări deosebit de plăcute. În tinerețe fusese cu siguranță mai drăgălașă decît era acum fiică-sa. Ceea ce sărea în ochi în înfățișarea acestei doamne era însă tremurul de sus în jos al capului, care în bună parte te făcea să crezi că ar fi fost doar o întărire a vorbelor rostite și un îndemn de-a încuviința spusele ei, astfel încît cauza tremurului părea

să fie mai mult vioiciunea decît slăbiciunea sau, în orice caz, păreau să fie și una, și alta.

– Desigur, răspunse chelnerul, conducîndu-le spre ușă pe mamă și pe fiică, în timp ce camerista venea după ei, legănînd în mînă o cutie de pălării. E drept că avem, ca de obicei, foarte multă lume și ne-am putea afla în situația de-a refuza chiar persoane de cea mai bună condiție, totuși nu ne vom cruța nici o osteneală ca să îndeplinim dorința Domniilor voastre cum vom putea mai bine.

– Drăguț din partea dumitale! zise doamna cea străină, aruncîndu-i fiică-sii o privire veselă și plină de înțeles cînd auzi limbajul frumos ticluit și totodată cu un puternic colorit turingo-saxon al chelnerului.

– Poftiți, vă rog poftiți! spuse Mager, conducîndu-le politicos în vestibul. Biroul e pe dreapta. Doamna Elmenreich, patroana hotelului, va fi foarte bucuroasă. Pe aici, vă rog.

Doamna Elmenreich, cu un ac în formă de săgeată înfipt în păr, într-o rochie cu talia pe sub piept și o jachetă tricotată, pe care și-o punea din pricină că era nevoită să șadă prea aproape de ușă, trona lîngă un mănunchi de pene de scris, o nisiparniță și un abac, îndărătul unui soi de tejghea ce despărțea de restul odăii firida unde se afla biroul. Un funcționar al hotelului, care tocmai ieșise de după pupitrul lui, parlamenta pe englezește mai la o parte cu un domn îmbrăcat într-un pardesiu cu guler înalt și lat, cu siguranță posesorul geamantanelor îngrămădite la intrare. Patroana, care se uita mai mult în treacăt la cei care intrau, fără să ia bine seama la ei, răspunse salutului doamnei vîrstnice, precum și la abia schițata reverență a celei tinere înclinînd cu demnitate capul și ascultă plecînd urechea cererea cu privire la odăi transmisă de chelner, pentru ca să ia apoi un plan al casei, înrămat, peste care își plimbă cîteva clipe vîrfurile creionului.

– Douăzeci și șapte, zise ea întorcîndu-se către servitorul cu șorț care aștepta cu bagajele doamnelor. O cameră cu

un singur pat însă nu am. Mamzela o să trebuiască să stea cu camerista contesei Larisch din Erfurt. Avem tocmai acum o mulțime de oaspeți cu oamenii lor de serviciu.

Klärchen, care stătea la spatele stăpînă-sii, strîmbă din nas, dar aceasta încuviință.

– O să ne aranjăm și așa, zise stăpîna și dădu să plece, cu rugămintea de a i se arăta odaia și de a i se aduce acolo bagajele.

– Imediat, doamnă, spuse chelnerul. Mai trebuie îndeplinită o formalitate. Vă rugăm din tot sufletul, cîteva rînduri. Nu de la noi pornește toată această pedanterie, ci de la sfînta hermandadă¹. Așa e dumneaei, nu-i chip să se schimbe. Legile și regulile se moștenesc, ca să zicem așa, ca o boală cronică. Îmi permiteți a vă ruga să aveți bunătatea...?

Doamna rîse și se uită din nou la fiică-sa, dînd din cap amuzată.

– Ah da, zise ea, uitasem. Dacă așa trebuie... De altfel, după cum văd, dumneata ești om cu carte și tare în citate. Dă-mi, te rog, cele trebuincioase!

Și, apropiindu-se de masă, luă cu degetele fine ale mîinii înmănușate cu mitene tibișirul atîrnat de o sfoară, pe care patroana i-l întinse, apoi, continuînd să zîmbească, se aplecă peste tabla unde mai erau înșirate cîteva nume.

Începu să scrie încet, și pe măsură ce scria rîsul se potolea, lăsînd în urma lui doar chicote ca niște oftaturi, ecouri ale veseliei pe cale de a se stinge. În vremea asta, tremurul de sus în jos al capului se observa și mai bine, poate și din cauza poziției incomode în care scria.

Toți se uitau la ea. Dintr-o parte privea peste umărul ei fiică-sa, ridicîndu-și sprîncenele frumoase și armonios arcuite (le avea de la mamă), cu buzele strînse într-o schimă batjocoritoare, iar de cealaltă parte, chelnerul Mager trăgea

¹ În spaniolă, *hermandad* – frăție. Denumire a unei asociații din secolul al XII-lea a orașelor castiliene și aragoneze menită a le asigura protecția. Prin extensie, poliție. (n.tr.)

cu ochiul ca să vadă dacă umple cum trebuie rubricile însemnate cu roșu, dar totodată și pentru a-și mulțumi curiozitatea lui de provincial, împins de satisfacția nu pe de-a-ntregul lipsită de acea răutate pe care o ai văzînd că a sosit clipa cînd rolul oarecum de efect al necunoscutului trebuie să înceteze, fiind nevoit să-și spună numele și să iasă din anonimat. Din vreun motiv sau altul, funcționarul de la birou și călătorul englez conteniseră vorba și se uitau și ei la doamna care scria dînd din cap și care forma literele cu luare-aminte, aproape ca un copil.

Mager citi, clipind din ochi: „Doamna consilier aulic Charlotte Kestner, văduvă, născută Buff, din Hanovra, ultimul domiciliu în Goslar, născută la 11 ianuarie 1753 în Wetzlar; cu fiica și camerista“.

– E destul? întrebă doamna consilier aulic; și, văzînd că nu-i răspunde nimeni, hotărî tot ea: Cred că-i destul.

Apoi, cu o mișcare energică, voi să pună pe masă tibișirul; uitînd însă că nu era slobod, smulse și suportul de care era prins.

– Vai, ce neîndemînică sînt! spuse ea înroșindu-se și aruncînd din nou o scurtă privire către fiică-sa care, cu buzele strînse batjocoritor, stătea cu ochii plecați. Nu face nimic, se poate pune repede la loc cum a fost, și gata. Iar acum, în sfîrșit, hai să ne ducem în odaie!

Și, cu oarecare grabă, dădu să plece. Fiică-sa, camerista și cu chelnerul, urmați de servitorul chel, care ducea geamantanele și cutiile, porniră după ea prin vestibul, către scara care urca la etaj. Mager nu mai sfîrșea cu clipitul din ochi. Bătea de cîteva ori repede din pleoape, de parcă ar fi confirmat ceva, apoi un scurt răstimp se uita țintă cu ochii lui înroșiți și își deschidea ușurel gura într-un fel despre care n-ai fi putut spune că e prostesc, ci oarecum bine chibzuit. Cînd ajunse la prima treaptă, începu să vorbească, oprind în loc tot grupul.

– Vă rog să mă scuzați, zise el. Vă rog foarte mult să mă scuzați dacă întrebarea mea... Nu-i o curiozitate vulgară și nelalocul ei... Avem într-adevăr cinstea... cu doamna consilier aulic Kestner, Madame Charlotte Kestner, născută Buff, din Wetzlar...?

– Da, eu sînt, confirmă zîmbind doamna cea în vîrstă.

– Vreau să spun... Da, desigur, așa este... Voiam să întreb numai... dacă... În sfîrșit... e vorba de Charlotte... mai pe scurt, Lotte... Kestner, născută Buff, din casa ordinului teutonic din Wetzlar... fostă...

– Da, chiar ea, dragul meu. Numai că nu sînt de loc „fostă” sînt aici, foarte prezentă, și aș vrea să mă duc în cameră...

– Da, numaidecît, zise Mager și, plecîndu-și capul, se repezi înainte, dar în clipa următoare se opri iar, pironit locului, și își împreună degetele.

– O, ce minunăție! spuse din adîncul inimii. Ce minunăție, doamnă consilier aulic! Să mă ierte doamna consilier aulic dacă mintea mea nu se poate încă obișnui cu identitatea aici prezentă și cu perspectiva care se deschide... E ceva, ca să zic așa, căzut deodată din cer... Vasăzică, hotelul nostru are cinstea și neprețuita distincție de-a găzdui prototipul în carne și oase, dacă-mi este îngăduit a mă exprima astfel... într-un cuvînt, mi-a fost hărăzit să văd cu ochii mei pe Lotte a lui Werther...

– Într-adevăr, așa este! zise doamna consilier aulic cu un ton grav și calm, în timp ce îi arunca o privire de dojană caméristei, care chicotea pe înfundate. Și dacă acest lucru ar fi un motiv mai mult ca să ne arăți, ostenite cum sîntem de pe drum, camerele noastre, atunci aș fi foarte mulțumită.

– Într-o clipă, spuse chelnerul și porni cu pași repezi. Camera numărul douăzeci și șapte – din păcate –, la etajul al doilea. După cum observă doamna consilier, scara noastră nu e greu de urcat, totuși, dacă am fi bănuț... Deși e mare aglomerație la noi, totuși, fără îndoială că... În orice

caz, odaia e arătoasă, dă cu ferestrele spre piață și e plăcută. Chiar acum de curînd au locuit în ea domnul și doamna maior von Egloffstein din Halle, cînd au venit în vizită la mătușa dumnealor, doamna prim-șambelan Egloffstein. În octombrie 1813 a stat tot în camera aceasta un aghiotant al Alteței sale imperiale marele duce Constantin. Este oarecum o amintire istorică... Vai, Doamne, dar ce vorbesc eu de niște amintiri istorice care, pentru un om cu simțire, nu pot să se compare nici pe departe cu... Numai cîțiva pași, doamnă consilier! De la scară mai faceți doar cîțiva pași pe coridor. După cum doamna consilier poate să observe, totul e proaspăt vîruit. După ce ne-au vizitat cazacii de la Don, la sfîrșitul lui 1813, am fost nevoiți să renovăm temeinic totul – scări, camere, coridoare și saloane –, lucru care poate că trebuia de multă vreme făcut. Și iată că evenimentele năprasnice ale istoriei ne-au silit să-l împlinim, de unde s-ar putea trage concluzia că în viață înnoirile nici nu ar avea loc dacă n-ar fi stîrnite de evenimente năprasnice. Nu vreau de altfel să atribui în chip exclusiv cazacilor meritul acestor renovări. Am mai avut și prusaci și husari unguri, fără să mai vorbim de franțujii, care au venit cei dintîi... Am ajuns. Poftiți, vă rog, doamnă consilier aulic!

Și, cu o plecăciune, deschise ușa la perete și le făcu loc să intre. Femeile cercetară în fugă cu privirea perdelele din muselină scrobite de la cele două ferestre, consola dintre ele, cu oglinda puțin cam ștearsă în rama-i poleită, paturile acoperite de cuverturi albe, care aveau un mic polog pentru amîndouă, precum și toate celelalte lucruri de trebuință. O gravură în acvaforte, înfățișînd un peisaj cu un templu antic, împodobește peretele. Dușumelele străluceau, bine lustruite.

– Foarte drăguță odaia! spuse doamna consilier aulic.

– Am fi foarte fericiți dacă doamnelor le-ar plăcea la noi. Dacă aveți nevoie de ceva – aici e cordonul clopoțelului. De

apă caldă, bineînțeles, am eu grijă. Am fi nespuse de fericiți dacă doamna consilier aulic ar fi mulțumită...

– Da, sigur că da. Doar nu sîntem atît de mofturoase. Mulțumesc, îi spuse ea servitorului care, după ce lăsase jos bagajele și le pusese pe suportul de curele, plecă. Și îți mulțumesc și dumatile, i se adresă ea chelnerului, dînd din cap în semn că poate să plece. Avem acum tot ce ne trebuie și am vrea...

Mager însă nu se clintea din loc, ci stătea așa, cu mîinile împreunate și cu ochii lui înroșiți ațintiți pe chipul doamnei.

– O, Doamne, Dumnezeu! exclamă el. Ce împlinire vrednică să fie scrisă, doamnă consilier aulic! Poate că doamna consilier nu-și închipuie ce simte un om de inimă care, pe neașteptate și fără ca măcar să bănuiască, se pomeneste în fața unui eveniment ca acesta, cu niște perspective atît de emoționante... Domnia voastră sînteți, ca să zic așa, obișnuită cu împrejurările la care mă refer și cu o identitate sfîntă pentru noi toți și desigur că toate acestea vi se par banale și cotidiene și nu cîntăriți în toată amploarea ceea ce se poate petrece într-un suflet sensibil și de mult îndrăgostit de literatură, care nici pe departe nu se aștepta la una ca asta, ce se petrece în acest suflet atunci cînd face cunoștință – dacă-mi este îngăduit să spun așa și vă rog să mă scuzați – atunci cînd se întîlnește dintr-o dată cu o personalitate învăluită de strălucirea poeziei și înălțată ca de niște brațe de flăcări către cerul gloriei eterne...

– Uite ce, prietene, răspunse doamna consilier cu un zîmbet de împotrivire, deși tremurul capului, care la vorbele chelnerului începuse din nou, foarte vizibil, ar fi putut să fie luat drept o încuviințare. (Camerista stătea la spatele ei și se uita cu o curiozitate amuzată la fața, emoționată aproape pînă la lacrimi, a lui Mager, în timp ce fiica doamnei consilier, într-un colț al camerei, se ocupa de bagaje cu o vădită nepăsare.) Uite ce, prietene, eu sînt o femeie bătrînă

și fără pretenții, un om ca mulți alții. Dumneata ai însă un fel de-a te exprima atît de neobișnuit și de ales...

– Mă numesc Mager, zise chelnerul, ca și cum ar fi vrut să dea o explicație; spunea „Maher“, cu pronunția lui moale din Germania Centrală; rostit astfel, cuvîntul avea ceva rugător și duios. Sînt, dacă nu sună cumva prea pretențios ce spun, factotumul hotelului, mîna dreaptă, cum se zice, a doamnei Elmenreich, patroana; dumneaei e văduvă de mai multă vreme, domul Elmenreich a căzut în 1806 jertfă evenimentelor istorice, în niște împrejurări tragice, despre care nu e locul potrivit ca să vorbim. Cu o slujbă ca a mea, doamnă consilier aulic, și în niște vremuri ca acelea prin care a trecut orașul nostru, ai prilejul să cunoști tot felul de oameni și să vezi perindîndu-se atîtea persoane importante prin originea sau prin meritele lor, încît în chip firesc intervine o anumită indiferență față de contactul cu personalități sus-puse, care au un amestec în evenimentele istorice și poartă nume ce inspiră respect și pun în mișcare imaginația. Așa este, doamnă consilier aulic. Dar iată că acum această insensibilitate și această nepăsare profesională au dispărut! Trebuie să mărturisesc că în viața mea nu mi s-a împlinit să primesc și să slujesc pe cineva cu emoția pe care o simt acum în inimă și-n minte, ceva care într-adevăr merită să fie scris. Știam, e drept, că preastimata doamnă, modelul acelei veșnic încîntătoare figuri, viețuia printre muritori, și anume în orașul Hanovra, îmi dau acum bine seama că știam toate acestea. Totuși, faptul că știam nu constituia pentru mine o realitate și niciodată nu mi-am închipuit că voi avea posibilitatea să stau în fața acelei făpturi sacre. Nici în vis nu m-aș fi gîndit. Cînd azi-dimineață m-am trezit din somn – și-s numai cîteva ceasuri de atunci –, eram convins că ziua de astăzi este la fel cu atîtea altele, o zi fără nimic deosebit în ea, plină de obișnuitele și cuvenitele ocupații ale funcției mele la poartă și la masă. Soția mea –

căci sînt căsătorit, doamnă conilier aulic, iar Madame Mager conduce bucătăria hotelului – va putea să certifice că n-am arătat cu nimic că aș fi avut presimțirea unui eveniment extraordinar. Mă gîndeam că diseară la culcare voi fi același om care am fost cînd m-am sculat. Și acum, iată! N-aduce anul ce-aduce ceasul. Cît de îndreptățită se dovedește înțelepciunea poporului prin această observație simplă! Doamna consilier aulic îmi va ierta desigur emoția și limbuția, poate neîngăduită. Cînd ai inima plină, te ia gura pe dinainte, zice poporul în felul lui de-a vorbi, care, chiar dacă nu e literar, e totuși atît de nimerit. Dacă ar ști doamna consilier aulic de dragostea și venerația pe care i le port, ca să zic așa, din copilărie prințului poeziei noastre, marele Goethe, și dacă ați ști și ce mîndru sînt că, în calitate de cetățean al Weimarului, pot spune despre acest om sublim că este al nostru... O, dacă ați ști ce au înseamnat pentru inima mea mai ales *Suferințele tînărului Werther*... Dar mă opresc, doamnă consilier aulic, căci nu se cade să apreciez eu... deși adevărul este că o operă sentimentală ca aceasta aparține tuturor oamenilor și dăruiește oricui – fie mare, fie mic – cele mai adînci emoții, în vreme ce numai păturile superioare ale societății pot avea pretenția să înțeleagă lucrări ca *Ifigenia* sau *Fiica naturală*. Cînd mă gîndesc de cîte ori Madame Mager și cu mine am stat seara la lumina lumînării, aplecați cu suflete înduioșate pe acele pagini divine, și cînd mă gîndesc că în clipa asta nemuritoarea lor eroină, celebră în lumea întreagă, se află în fața mea în carne și oase, iar eu, un om... Vai, doamnă consilier aulic! exclamă el, lovindu-se cu palma peste frunte. Vorbesc, vorbesc și-mi dau deodată seama cu spaimă că nici nu v-am întrebat dacă ați luat cafeaua!

– Mulțumesc răspunse doamna cea bătrînă, care ascultase efuziunea acestui om de treabă, ferindu-și privirea și tremurînd ușor din buze. Am luat cafeaua la vreme. De altfel, dragă domnule Mager, dumneata mergi prea departe

cu aceste comparații și exagerezi grozav cînd mă confunzi sau, în sfîrșit, confunzi ființa tînără care am fost cîndva cu eroina acelei cărțulii de care se vorbește atîta. Nu ești cel dintîi căruia trebuie să-i spun asta; ba chiar o spun mereu de patruzeci și patru de ani încoace. Figura aceea de roman, care a dobîndit într-adevăr o viață atît de largă și o realitate atît de puternică și de ilustră încît cineva ar putea spune că dintre noi amîndouă ea este cea adevărată, lucru pe care însă eu nu l-aș admite defel, fata aceea din carte se deosebește foarte mult de ce am fost eu altădată, ca să nu mai vorbim de ce sînt eu acum. De exemplu, oricine poate vedea că eu am ochi albaștri, în timp ce Lotte a lui Werther are ochi negri.

– O licență poetică! zise repede Mager. Doar știm prea bine ce înseamnă o licență poetică! Și totuși, doamnă consilier aulic, licența asta nu poate smulge nici o fărîmă din identitatea existentă. Poate că poetul s-a servit de ea ca să ascundă ceva, ca să șteargă puțin urmele.

– Nu, spuse doamna consilier aulic, clătînînd din cap, ochii cei negri vin din altă parte.

– Și chiar de-ar fi așa, spuse cu căldură Mager. Chiar dacă această identitate e puținel micșorată din cauza abaterilor mărunte...

– Sînt abateri și mai mari, îl întrerupse doamna, apăsînd cuvintele.

– ... Rămîne totuși pe de-a-ntregul neatinsă cealaltă identitate, care se încrucișează cu cea dintîi și e nedespărțită de ea – identitatea cu sine însuși, vreau să spun cu acea persoană la fel de legendară și căreia marele nostru scriitor i-a făcut de curînd în amintirile sale un portret atît de emoționant, și dacă dumneavoastră, doamnă consilier aulic, nu sînteți chiar pînă la ultimul amănunt Lotte a lui Werther, sînteți însă leit și fără nici o schimbare Lotte a lui Goe...